

การพัฒนาโปรแกรมทัวร์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยการมี
ส่วนร่วมของชุมชนบนฐานวิถีชีวิตพื้นที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง
จังหวัดเชียงใหม่

Developing Creative Tourism of Tour Programs and Activities with Community
Participation Based on A New Normal in the Area of Ban Klang Subdistrict,
San Pa Tong District, Chiang Mai Province

จารุณี ศรีบุรี¹ และ งามนิจ แสนนัพพล²

Jarunee Sriburi¹ and Ngamnid Seannumpol²

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Faculty of Humanities and Social Sciences, Chiang Mai Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: ¹pheungjaru@gmail.com

Received August 28, 2025; Revised November 7, 2025; Accepted April 20, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาทรัพยากร ศักยภาพ และบริบทของชุมชนตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมทัวร์และกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2. เพื่อวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมและทัศนคติของชุมชนต่อการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวิถีชีวิตชุมชน และ 3. เพื่อออกแบบและพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวิถีชีวิตชุมชนในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ได้เก็บข้อมูลกลุ่มประชากรตัวอย่างจากคนในชุมชนจำนวน 30 คน ผลการวิจัย พบว่า ศักยภาพทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อใช้พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานบนฐานวิถีชีวิตใหม่ในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่แบ่งทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนตามองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) ด้านองค์กรชุมชน 3) ด้านการจัดการ และ 4) ด้านการเรียนรู้ โดยด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมที่สูงที่สุด คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมค่าเฉลี่ยอยู่ที่

4.44 รองลงมาคือด้านองค์กรชุมชน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.25 ด้านการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.07 และด้านการจัดการ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.86 ตามลำดับ

ระดับการมีส่วนร่วมและทัศนคติของชุมชนในด้านการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทัศนคติของชุมชนต่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตระหนักในปัญหา 2) ขั้นตัดสินใจและวางแผน 3) ขั้นลงมือปฏิบัติ และ 4) ขั้นประเมินผล โดยขั้นตอนที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมที่สูงที่สุด คือ ขั้นลงมือปฏิบัติค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.90 รองลงมาคือ ขั้นตระหนักในปัญหา ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.82 ขั้นตัดสินใจและวางแผนค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.74 และขั้นประเมินผลค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.59 ตามลำดับ

จากกระบวนการทำวิจัยทั้งหมดร่วมกับชุมชนด้านการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทำให้ได้รูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน บนฐานวิถีชีวิตใหม่ในพื้นที่ตำบลบ้านกลางใต้ 2 โปรแกรมการท่องเที่ยว เพื่อให้ทางชุมชนนำไปให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่สนใจอย่างมีทางเลือก โดยโปรแกรมท่องเที่ยวนั้นนักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ภายในวัดศรีนารัฐ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่สร้างความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และสร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยวในระยะยาว

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรมทัวร์; การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์; การมีส่วนร่วมของชุมชน; ฐานวิถีชีวิตใหม่

Abstract

This research aims to 1) study the resources, potential, and community context of Ban Klang Subdistrict, San Pa Tong District, Chiang Mai Province, as fundamental information for developing tour programs and creative tourism activities. 2) analyze the level of community participation and attitudes toward the development of tour programs and creative tourism activities based on the community's way of life. And 3) design and develop creative tourism programs grounded in the local way of life within Ban Klang Subdistrict, San Pa Tong District, Chiang Mai Province. This study employed a mixed-methods research design. Data were collected from a sample of 30 participants within the community. The research results show that the potential resources in the community for developing participatory creative tourism activities based on new lifestyles in Ban Klang subdistrict, San Patong district, Chiang Mai province, can be categorized according to the components of community-based tourism

management into four areas: 1) Natural and cultural resources, 2) Community organizations, 3) Management, and 4) Learning. The area with the highest average score is natural and cultural resources, with an average score of 4.44, followed by community organizations with an average of 4.25, learning with an average of 4.07 and management with an average of 3.86.

The level of community participation and attitudes toward the development of tourism programs and creative tourism activities, as well as their attitude toward the participatory learning process, are divided into four stages: 1) Awareness of the problem, 2) Decision-making and planning, 3) Implementation, and 4) Evaluation. The stage with the highest average score is the implementation stage, with an average score of 3.90, followed by the awareness of the problem stage with an average of 3.82, the decision-making and planning stage with an average of 3.74 and the evaluation stage with an average of 3.59.

From the entire research process conducted in collaboration with the community on the development of tourism programs and creative tourism, two community-based creative tourism programs were developed based on new lifestyles in the Thung Siao area. These programs are designed to provide alternative options for tourists. The programs allow tourists to engage in creative tourism activities at Wat Srinawat, San Patong district, Chiang Mai province, offering convenience to visitors. This approach has a positive impact on improving the quality of life for local people and ensures the long-term sustainability of tourism.

Keywords: Tour Program Development; Creative Tourism; Community Participation; New Normal

บทนำ

การมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวดำเนินไปอย่างยั่งยืน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้คนในพื้นที่เข้ามามีบทบาทในการวางแผน พัฒนา และบริหารจัดการทรัพยากรของตนอย่างเหมาะสม การมีส่วนร่วมดังกล่าวสะท้อนถึงศักยภาพและพลังของชุมชนที่สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาได้ด้วยตนเองบนพื้นฐานของความเข้าใจร่วมและเป้าหมายเดียวกัน การประสานความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนก่อให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง ทั้งนี้ องค์การชุมชนและกลุ่มแกนนำมีบทบาท

สำคัญในฐานะกลไกหลักในการผลักดันแนวคิดสู่การปฏิบัติ และทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลัก เพราะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามส่งเสริมสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาประเทศไทย แม้ว่าจะมีการตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยว และมีการขับเคลื่อนนโยบายด้านการท่องเที่ยวให้มีความโดดเด่น มีความพร้อมบนอัตลักษณ์ของชุมชน แต่ปัญหาดังกล่าวก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขที่เป็นรูปธรรม ชัดแย้งกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) ที่มุ่งเน้นในการลดความเหลื่อมล้ำ สังคมมีความเป็นธรรม ประชาชนได้รับการพัฒนาอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น ยกระดับเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และยังขัดแย้งกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ที่มีการกำหนดเป้าหมายว่า “ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า 3 ล้านล้านบาท และอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว (The Travel & Tourism Competitiveness Index : TTCI) ไม่ต่ำกว่าอันดับที่ 30 นอกจากนี้ สิ่งที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้สอดคล้องตามยุทธศาสตร์การวิจัยด้านการท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม แต่กลุ่มเปราะบางยังถูกจำกัด และยังขาดการสังเคราะห์ความรู้จากทรัพยากรในท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ปัจจุบันที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเปราะบางได้ (Sutthivisetsak, 2023, p.1) ที่รุนแรงไปกว่านั้นคือ ยังไม่มีการจัดระบบการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสกับประสบการณ์และชื่นชมการสืบทอดวัฒนธรรมของชนเผ่า (Pinprachanan, 2021, p.2)

ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ที่สามารถศักยภาพทางการท่องเที่ยวได้เนื่องจากความสมบูรณ์ทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม จึงมีศักยภาพเหมาะสำหรับการพัฒนาให้เป็น “แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม วิถีชีวิตและธรรมชาติ” จากกิจกรรมที่ได้พัฒนาให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมและเรียนรู้ร่วมกับชุมชน อันเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบกับเป็นพื้นที่ที่นี้ชาวบ้านยังดำรงวิถีชีวิตดั้งเดิม และชุมชนเองก็มีความต้องการที่จะนำร่องเป็นพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนนั้น (Committee of National Tourism Policy, 2023, p.58) ได้เสนอแนวทางว่า หากต้องการให้การท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับขั้นตอนของการสร้างกระแสการท่องเที่ยว ได้แก่ การสื่อสารความหมายการท่องเที่ยว การสร้างเรื่องเล่า (Storytelling) และการสื่อสารด้วยการนำเสนอเนื้อหาและสื่อที่เหมาะสม สอดคล้องกับความโดดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนและความต้องการของคนในพื้นที่นั้น ซึ่งการสื่อสารที่ถูกต้องเหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวในชุมชนได้

จากข้อมูลเบื้องต้นในการลงพื้นที่พบว่า ชุมชนบ้านทุ่งเสี้ยวยังขาดองค์ความรู้ด้านการสื่อสารหลากหลายช่องทางและการสร้างสื่อที่ทันสมัยเพื่อการประชาสัมพันธ์ชุมชนที่เหมาะสม

เมื่อกล่าวย้อนถึงอดีต สถานที่ที่มีประวัติความเป็นมายาวนานและทรงคุณค่าแห่งหนึ่งอันเกี่ยวข้องกับเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ในอดีต ซึ่งเป็นผู้ครองนครองค์สุดท้ายของอาณาจักรล้านนา คือ เจ้าแก้วนรรัฐ ในครั้งที่เจ้าแก้วนรรัฐปกครองนครเชียงใหม่ วัดศรีนรรัฐ ในชุมชนบ้านทุ่งเสี้ยว ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับการบูรณะมาหลายครั้ง วัดแห่งนี้เป็นวัดที่เจ้านายต้นราชวงศ์ เชียงใหม่ได้สร้างไว้ เจ้าแก้วนรรัฐจึงได้ช่วยออกทุนทรัพย์ในการก่อสร้าง และยังได้สร้างคุ่มหลวงไว้ที่บ้านทุ่งเสี้ยวซึ่งตั้งอยู่หน้าวัดในปัจจุบัน คุ่มแห่งนี้ เจ้าหลวงแก้วนรรัฐใช้เป็นที่พักผ่อนในฤดูกาลเกี่ยวข้าว ซึ่งท่านมีที่นาบริเวณแถบนี้ อีกทั้งยังอยู่ใกล้บ้านแม่เจ้าบัวเขียว ซึ่งเป็น เจ้ามารดาของท่าน และเป็นศรัทธาสำคัญของวัดแห่งนี้อีกด้วย ภายในวัดยังมีกุฏิเก่าแก่ อายุนับร้อยปี มีการก่อสร้างอนุสาวรีย์ของเจ้าแก้วนรรัฐไว้ภายในวัด ปัจจุบันนี้ชุมชนโดยรอบถูกจัดระเบียบเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับประวัติศาสตร์ เรือนโบราณไทยเขิน ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ มีตรอกทางเดินข้างกำแพงวัดที่ถูกใช้เป็นที่ตลาดนัดชุมชนที่ใช้ชื่อว่า “กาดก้อม กองเตียว” (Chiang Mai Provincial Office, 2024, p.106) ได้ พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเล็ก ๆ ซึ่งบริหารจัดการโดยเจ้าอาวาสวัดทุ่งเสี้ยวร่วมกับคนในชุมชน จัดให้มีบรรยากาศแบบย้อนยุคแบบไทยเขินในอดีต เป็นตลาดแบบโบราณ มีการนำสินค้าพื้นเมืองที่หาชมได้ยากในปัจจุบันมาวางจำหน่าย พ่อค้าแม่ค้าแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองไทยเขิน เกิดบรรยากาศของความย้อนยุคสมัย และกลายเป็นวิถีชีวิตในปัจจุบันของชุมชนไปพร้อมกัน แต่ด้วยปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและโรคระบาดใหม่ โควิด-19 ทำให้กิจกรรมดังกล่าวได้ซบเซาลง และในเวลาอีกไม่นานอาจจะสูญหายไปด้วยเหตุปัจจัยหลายประการดังที่กล่าวไปแล้ว

ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเร่งด่วน ที่ต้องส่งเสริมให้วิถีชีวิตอันทรงคุณค่าและเศรษฐกิจในชุมชน การท่องเที่ยวแห่งนี้ ได้ต่อยอดสร้างคุณค่าใหม่บนฐานวิถีชีวิตใหม่ กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวภายในประเทศเกิดความ สนใจและอยากเดินทางมาสัมผัส ด้วยการนำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่สอดคล้องกับภาพลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมชุมชนไทยเขิน รวมถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่น่าสนใจมาประยุกต์ใช้ในการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความโดดเด่นให้กับจุดท่องเที่ยวแห่งนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่และเพื่อให้ชุมชนสามารถมีรายได้เพิ่มจากการยกระดับการบริการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และหล่อเลี้ยงธุรกิจการท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไปได้ในอนาคต การพัฒนาโปรแกรมทัวร์และกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่จึงเป็นการศึกษาวิจัยที่จะสามารถช่วยให้ชุมชนเป็นที่รู้จักต่อนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากทางผู้วิจัยจะทำการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวโปรแกรมท่องเที่ยว จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวให้กับชุมชน รวมไปถึงออกแบบแอปพลิเคชันที่ใช้ในการให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวก่อนเริ่มทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจในตัวบริบทของ

ชุมชน กิจกรรมที่จะเกิดขึ้น อัตลักษณ์ชุมชน ภูมิปัญญาชุมชน และรวมถึงได้สามารถบันทึกการสะสมการทำกิจกรรมของนักท่องเที่ยวเอาไว้ได้อีกด้วย โดยเป็นการนำทรัพยากรที่มีในชุมชน และนำเอาอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่ตนเองมีตั้งแต่บรรพบุรุษนำมาให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้ โดยวิธีการดำเนินงานเริ่มต้นคือการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของคนในชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสำรวจศักยภาพทรัพยากร และบริบทของชุมชนตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ และวิเคราะห์ถึงทัศนคติและการมีส่วนร่วมของชุมชนจัดทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการเหมาะสมในการทำวิจัย และสามารถออกแบบโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้กับชุมชนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทรัพยากร ศักยภาพ และบริบทของชุมชนตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมทัวร์และกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
2. เพื่อวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมและทัศนคติของชุมชนต่อการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวิถีชีวิตชุมชน
3. เพื่อออกแบบและพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวิถีชีวิตชุมชนในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

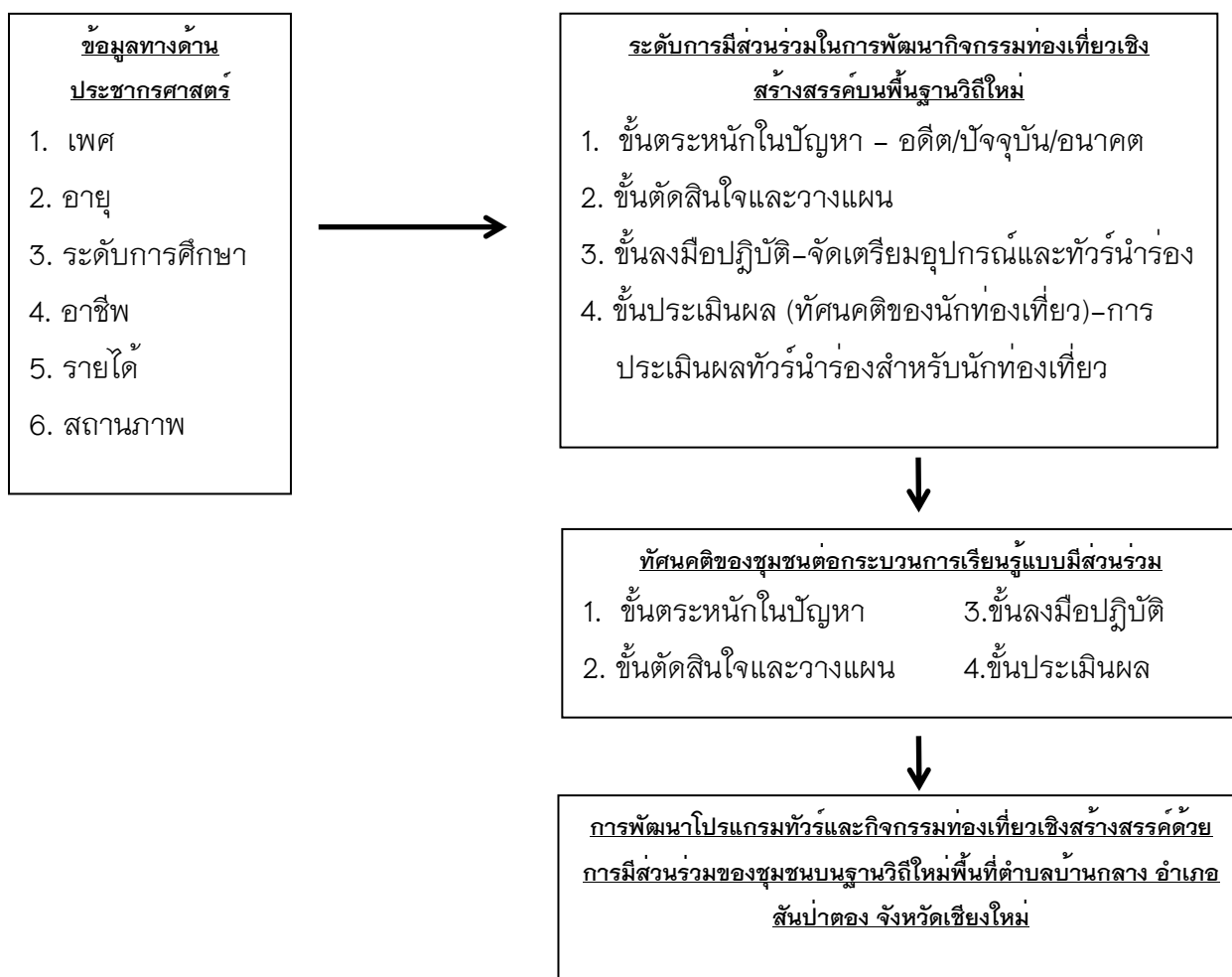
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเป็นวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ สถาปัตยกรรม ความเชื่อจารีต ประเพณี (Mitwong ,2017, p. 5; Seanglimsuwan and Seanglimsuwan, 2012, p. 137) ซึ่งจะช่วยพัฒนาภูมิปัญญา ความคิดสร้างสรรค์และสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ รวมถึงช่วยสร้างความตระหนักเข้าใจและเรียนรู้ที่จะเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างของแต่ละพื้นที่ (Tourism Authority of Thailand, 2006, p. 28) ทั้งนี้ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็จะได้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านของการสร้างรายได้และการจ้างงานที่ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น (Jittangwattana, 2005, p. 35)

ในยุคปัจจุบัน การทำงานโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมถือเป็นสิ่งสำคัญในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว โรงเรียน ชุมชน องค์กร หรือระดับประเทศ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับกระบวนการทัศน์ใหม่ของสังคม ที่มุ่งเน้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของต่อกิจกรรมหรือโครงการที่ตนมีส่วน

ร่วม ซึ่งส่งผลให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตาม ตลอดจนความสมัครใจและความมุ่งมั่นในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน นอกจากนี้ ยังมีการนำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ในการแก้ไขปัญหาความไม่เป็นระเบียบในห้องเรียน เพื่อสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน (Vatanasapt, 2010, p. 7) แต่อย่างไรก็ตาม การเข้ามามีส่วนร่วมนั้น อันดับแรกจำเป็นจะต้องมีขั้นตอนเสียก่อน โดยคนจะเข้าร่วมในกิจกรรมทุกอย่าง ทั้งนี้ หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมจะต้องให้ความสำคัญต่อมนุษย์ในทุกเรื่องไม่น้อยไปกว่าดิจิทัล และควรคิดว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีความรู้สึกนึกคิด สิทธิ เสรีภาพ และมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันมาตั้งแต่เกิด มีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต มีความสามารถพัฒนาชีวิต ให้ดีได้ถ้าได้รับโอกาสที่จะร่วมคิด ร่วมเข้าใจ และร่วมจัดการเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม (Patanapongsa, 2003, p. 5)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยมีการวางกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถสรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มเป้าหมายสำหรับการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัยเชิงคุณภาพ จะทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน อาทิ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ประกอบการ รวมถึงรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมจังหวัด ท้องถิ่นจังหวัด โดยผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้รู้ (key informants) จำนวน 30 คน ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายและสะท้อนความคิดเห็นของชุมชน โดยผู้วิจัยมีเกณฑ์คัดเลือกดังนี้

1. ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เกี่ยวกับชุมชน การท่องเที่ยว วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดมาจากคนรุ่นก่อน

2. อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลาอย่างน้อย 10 ปี

3. เต็มใจที่จะเข้าร่วมการวิจัยและยินยอมถ่ายทอดข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเพื่อประเมินทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อใช้พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานบนฐานวิถีชีวิตใหม่และระดับการมีส่วนร่วมและทัศนคติของชุมชนในด้านการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวและพัฒนา กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์พื้นที่ ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพการเป็นสมาชิกต่าง ๆ ในชุมชน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อใช้พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานบนฐานวิถีชีวิตใหม่ในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่แบ่งออกเป็นทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนตามองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือระดับคะแนน 5 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ระดับคะแนน 4 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ระดับคะแนน 3 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ระดับคะแนน 2 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำ ระดับคะแนน 1 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำที่สุด

ส่วนที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมและทัศนคติของชุมชนในด้านการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวและพัฒนา กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานบนฐานวิถีชีวิตใหม่ในพื้นที่ ตำบลบ้าน

กลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยทัศนคติของชุมชนต่อการบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมี 4 ชั้น ได้แก่ ชั้นตระหนักในปัญหา ชั้นตัดสินใจและวางแผน ชั้นลงมือปฏิบัติ และชั้นประเมินผล ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือระดับคะแนน 5 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ระดับคะแนน 4 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ระดับคะแนน 3 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ระดับคะแนน 2 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำ ระดับคะแนน 1 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำที่สุด

ส่วนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะที่มีต่อการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานบนฐานวิถีชีวิตใหม่ในพื้นที่ ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย โดยพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยวิธีดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ผลการประเมินพบว่า แบบสอบถามตอนที่ 2 มีค่า IOC เท่ากับ 0.82 และแบบสอบถามตอนที่ 3 มีค่า IOC เท่ากับ 0.88 ต่อจากนั้น ผู้วิจัยได้ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้วิธีการทดสอบแบบสอบถาม (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรเป้าหมาย คือ ชุมชนออนใต้ ตำบลแม่ออน อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 ชุด จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ตามแนวทางของ Cronbach (1990, p. 313) ผลการคำนวณพบว่าค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.94 สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลขั้นปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 12 เดือน ตั้งแต่วันที่ 01 เดือน มีนาคม 2567 ถึง วันที่ 31 เดือน มีนาคม 2568

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการทางสถิติที่ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณทางด้านความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมและทัศนคติของชุมชนด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 รองลงมาคือเพศชาย จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 41–50 ปีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43.33 รองลงมาคืออายุระหว่าง 51–60 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 โดยมีสถานภาพสมรส จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.68 รองลงมาคือ สถานภาพโสด และหย่าร้าง/หม้าย /แยกกันอยู่ ซึ่งมีจำนวนเท่ากัน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.66 ซึ่งระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 10 คิดเป็นร้อยละ 33.34 รองลงมาคือ ประถมศึกษา จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 26.66 มีอาชีพอาชีพเกษตรกร/ ชาวไร่ / ชาวนา จำนวน 12 คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาคือ รับจ้าง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 22 คิดเป็นร้อยละ 73.33 รองลงมาคือ 10,001–20,000 บาท จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และสถานภาพการเป็นสมาชิกต่าง ๆ ในชุมชน ประธานกลุ่มสมาชิก / ประธานวิสาหกิจ จำนวน 15 คน คิดเป็น ร้อยละ 50.00 รองลงมา คือ ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 คิดเป็นร้อยละ 33.33 คณะกรรมการ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อ 1 ศึกษาทรัพยากร ศักยภาพ และบริบทของชุมชนตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมทัวร์และกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ศักยภาพทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อใช้พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานบนฐานวิถีชีวิตใหม่ในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่แบ่งทรัพยากรมีอยู่ในชุมชนตามองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) ด้านองค์กรชุมชน 3) ด้านการจัดการ และ 4) ด้านการเรียนรู้ โดยด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมที่สูงที่สุด คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.44 รองลงมาคือด้านองค์กรชุมชน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.25 ด้านการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.07 และด้านการจัดการ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.86 ตามลำดับ

ผลการวิจัยศักยภาพทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อใช้พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานบนฐานวิถีชีวิตใหม่ในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน สะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่บ้านทุ่งเลี้ยวมีศักยภาพทุกด้านพร้อมที่จะพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานบนฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเที่ยวในชุมชนได้

วัตถุประสงค์ข้อ 2 วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมและทัศนคติของชุมชนต่อการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวิถีชีวิตของชุมชน

โครงการจัดอบรมพัฒนาความรู้ด้านการมีส่วนร่วมเพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมและทัศนคติของชาวบ้านในชุมชนบ้านตำบลบ้านกลางได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ว่าชาวบ้านมีทักษะการมีส่วนร่วมอันเป็นประโยชน์ต่อพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ระดับการมีส่วนร่วมและทัศนคติของชุมชนในด้านการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวและพัฒนา กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทัศนคติของชุมชนต่อกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตระหนักในปัญหา 2) ขั้นตัดสินใจและวางแผน 3) ขั้นลงมือปฏิบัติ และ 4) ขั้นประเมินผล โดยขั้นตอนที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมที่สูงที่สุด คือ ขั้นลงมือปฏิบัติค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.90 รองลงมาคือ ขั้นตระหนักในปัญหา ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.82 ขั้นตัดสินใจและวางแผนค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.74 และขั้นประเมินผลค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.59 ตามลำดับ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมและทัศนคติของชุมชน พบว่าโดยภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับดีมาก ครอบคลุมตั้งแต่ขั้นการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล ทั้งนี้ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับค่าเฉลี่ยของทัศนคติชุมชนที่อยู่ในระดับดีมากเช่นกัน ซึ่งประกอบด้วยด้านความรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการฝึกปฏิบัติ ส่งผลให้เห็นได้ว่าสมาชิกชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว มักมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการดังกล่าว

วัตถุประสงค์ข้อ 3 ออกแบบและพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวิถีชีวิตชุมชนในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยได้ร่วมสนทนากับชุมชนพื้นที่ตำบลบ้านกลางโดยให้ข้อคำถามแบบเปิดที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบไปด้วยประเด็นคำถามเกี่ยวกับนิยามและอธิบายของคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” โดยผู้วิจัยให้ชุมชนร่วมกันอธิบายเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของชุมชนก่อนร่วมกันพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้ ชาวบ้านเข้าใจความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ 1) เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยว 2) สินค้าหลักคือทักษะและประสบการณ์ 3) เน้นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องได้ 4) เน้นกิจกรรมจากวัฒนธรรมประจำวัน 5) นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับกิจกรรม 6) เน้นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และ 7) เป็นกิจกรรมที่ทำได้ตลอดทั้งปี

การสร้างความรู้ความตระหนักรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีในชุมชนของตนเองมาออกแบบเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว จะช่วยให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างเอกลักษณ์ให้กับชุมชน การมีความเข้าใจในวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างทักษะการให้บริการ

นักท่องเที่ยวแต่ยังสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนในอนาคต โดยเฉพาะในบริบทของพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งเลี้ยวที่มีศักยภาพสูงในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อันนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีผลสำคัญต่อการดึงดูดผู้มาเยี่ยมชม โดยเฉพาะในชุมชนที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน เช่น ชุมชนบ้านทุ่งเลี้ยวซึ่งมีการนำเสนอวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านอาหาร ภาษา ประเพณี และกิจกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชุมชน การสร้างประสบการณ์ที่แท้จริงให้กับนักท่องเที่ยว ทำให้พวกเขาเกิดความสนใจและต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่างจากของตน ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและความเข้าใจระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน โปรแกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชน โดยการกระตุ้นให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่มาสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อันนำไปสู่ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว แต่ยังสร้างความยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ท้ายสุดโปรแกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมที่ถูกออกแบบขึ้นมานั้นยังเป็นเครื่องมือในการสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว โดยการนำเสนออัตลักษณ์และวิถีชีวิตของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เช่น การจัดกิจกรรมเรียนรู้เกี่ยวกับการทำอาหารพื้นเมือง และการสัมผัสกับศิลปะและหัตถกรรมท้องถิ่น ซึ่งทั้งหมดนี้ไม่เพียงแต่ดึงดูดผู้มาเยือน แต่ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืนระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์ศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อใช้เป็นการพัฒนาโปรแกรมทัวร์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ในพื้นที่บ้านทุ่งเลี้ยว ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งให้เห็นว่า แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีความเกี่ยวข้องอย่างมากเนื่องจากชุมชนต้องทราบถึงศักยภาพของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่ตนเองมีเพื่อเป็นฐานทรัพยากรสำคัญเพื่อออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การนำวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็นเครื่องมือในการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถเกิดขึ้นได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Chantraprayoon and Supa-udomlerk, 2018, p.230) ผลการศึกษาพบว่าชุมชนมีบทบาทสำคัญในการบูรณาการทรัพยากรที่มีอยู่ภายในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดกระบวนการร่วมกันวางแผนเพื่อพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยอาศัยข้อมูลจากแผนที่สีเขียวเป็นพื้นฐานในการดำเนินงาน โปรแกรมที่ได้รับการพัฒนาประกอบด้วย โปรแกรมศึกษาธรรมชาติ

และโปรแกรมศึกษาวิถีชีวิตชุมชน นอกจากนี้ ยังพบว่าชาวบ้านมีศักยภาพในการปรับตัวและพัฒนาทักษะของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อได้รับการฝึกอบรมและการสนับสนุนอย่างเหมาะสม

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมทัวร์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ในพื้นที่บ้านทุ่งเลี้ยว ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่เป็นกระบวนการที่ช่วยสร้างความยั่งยืนและเพิ่มมูลค่าให้กับกิจกรรมท่องเที่ยวโดยใช้ทรัพยากรและเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Kantamalajaroen, 2021, p.175) ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ มีการเข้าถึงที่สะดวก และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว การสร้างเครือข่ายระหว่าง ชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวผู้ประกอบการในพื้นที่และนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้

ชุมชนบ้านทุ่งเลี้ยว ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีประเพณีและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์สามารถนำมาพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น การเรียนรู้การทำหัตถกรรมท้องถิ่น การสัมผัสวิถีชีวิตการเกษตรแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การทำอาหารพื้นบ้าน การจัดเทศกาลประเพณีท้องถิ่นต่างๆ ในวัดศรีนครรัฐ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่หลากหลาย กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ยังเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และยังคงอนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่มีค่าให้คงอยู่ในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยสรุปประเด็นได้ 3 ด้านหลัก ๆ คือ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนตำบลบ้านกลาง กิจกรรมดังกล่าวส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาภายในชุมชน ทั้งในกลุ่มผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน ประชาชนท้องถิ่น และผู้ที่สนใจด้านการท่องเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นการระบุปัญหา การร่วมวางแผนกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ การจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ตลอดจนการลงมือปฏิบัติและประเมินผลร่วมกัน กระบวนการเหล่านี้ช่วยให้เกิดการจัดการองค์ความรู้ท้องถิ่น วิถีชีวิต ความเชื่อ และภูมิปัญญาชุมชนอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจและตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ 2) ระดับการมีส่วนร่วมและทัศนคติชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมของระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ตั้งแต่การมีส่วนร่วมขั้นตระหนักในปัญหา ขั้นตัดสินใจและวางแผน ขั้นลงมือปฏิบัติ และขั้นประเมินผล ซึ่งประกอบไปด้วยด้านความรู้ ด้านประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และด้านทักษะการฝึกปฏิบัติ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าสมาชิกชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวจะมีทัศนคติที่ดีไปด้วย และ 3) การจัดทำโปรแกรมการ

ท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทำให้ชุมชนตระหนักถึงการเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว ผู้วิจัยกับทางชุมชนได้ร่วมกันออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ในพื้นที่บ้านตำบลบ้านกลาง ที่มีอยู่ในชุมชนและหาแนวทางพัฒนากิจกรรมสร้างสรรค์บนฐานวิถีใหม่เพิ่มเติม และวางแผนโปรแกรมการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม จากนั้นร่วมลงมติเห็นชอบเพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการทำงานร่วมกันต่อไป โดยการร่วมลงมือปฏิบัติการตามแผนงาน การเตรียมกิจกรรมและซักซ้อมลำดับการนำเที่ยวซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และสร้างความยั่งยืนให้การท่องเที่ยวในระยะยาว โดยการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ และวัฒนธรรมจะทำให้ชุมชนสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น และสร้างรายได้ที่มั่นคงสำหรับอนาคต

สรุป

รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สามารถสรุปผลการศึกษาได้เป็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนบนพื้นฐานวิถีชีวิตใหม่ในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง 2. ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และ 3. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งได้มีการประยุกต์ใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักและรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของทรัพยากรของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การวิจัยในครั้งนี้ได้นำผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) รวมถึงการร่วมมือกับภาคเอกชน เช่น โรงแรม ร้านอาหารและบริษัททัวร์ เพื่อเพิ่มการเข้าถึงและสนับสนุนด้านการตลาด

1.2 การวิจัยในครั้งนี้ได้นำผลการวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อใช้พัฒนา กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การมีส่วนร่วมของชุมชน ให้กับทางภาครัฐได้นำไปทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในหน่วยงานภาครัฐ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยทางการตลาดของนักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และบริษัทนำเที่ยว สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด ตลอดจนพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยยึดฐานวิถีชีวิตใหม่ของพื้นที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

2.2 การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมทัวร์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จึงมีการนำโปรแกรมไปทดลองใช้จริงกับนักท่องเที่ยวเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแล้วนำไปขยายผล

References

- Chantraprayoon, O. & Supa-udomlerk, S. (2018). Community Participatory Development on Tourism Program and Creative Activities under Green Map Conception at BanPong, Sansai, ChiangMai. *Journal of Yala Rajaphat University*, 13(2) , 230–243. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yru_human/issue/view/11190
- Chiang Mai Provincial Office, (2022). *Strategy and Information Group for Provincial Development. Chiang Mai Provincial Development Plan (2023–2027)*. <https://www.chiangmai.go.th/managing/public/article3>
- Committee of National Tourism Policy . (2023). *The third national tourism development plan no. 3 (2023–2027). resilience sustainability inclusive growth*. Ministry of tourism and sports. <https://planning.dusit.ac.th/main/wp-content/uploads/2023/06/.pdf>
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). Harper Collins.
- Jittangwattana, B. (2005). *Sustainable tourism development*. Tourism Academic Center of Thailand.
- Kantamalajaroen, A. (2021). *Development of Tourism Potential for Tourism 4.0 Case Study of Kuedchang Sub District, Mae Taeng, Chiang Mai* [Master's thesis, Maejo University].
- Mitwong, T. (2017). *Cultural tourism development of Bang Nam Phueng community, Samut Prakan Province* [Master's thesis, National Institute of Development Administration].
- Patanapongsa, N. (2003). *Participation: Fundamentals, Techniques, and Case Studies* (2nd ed.). Sirilak Printing.

- Pinprachanan, T. (2021). *Creative Tourism Activities Development for Cultural Conservation of Urak Lawoi Ethic Group on Lanta Island, Krabi Province* [Master's thesis, Srinakharinwirot University].
- Seanglimsuwan, K. & Seanglimsuwan, S. (2012). Sustainable Cultural Heritage. *Executive Journal*, 32(4). 136–146.
- Sutthivisetsak, P. (2023). *Vulnerable populations: Thais forgotten in the health system*. <https://www.hfocus.org/content/2017/01/13375>
- Tourism Authority of Thailand. (2006). *Special Interest Tourism Promotion Project*. Tourism Promotion Division, Tourism Authority of Thailand.
- Vatanasapt, W. (2010). *Thai people never abandon each other: A guide to managing and creating reconciliation in the public health service system*. Siriphan offset.